ISSN 2029–1701 (print)
ISSN 2335–2035 (online)

Mokslinių straipsnių rinkinys
VISUOMENĖS SAUGUMAS IR VIEŠOJI VARKA
PUBLIC SECURITY AND PUBLIC ORDER
2013 (9) Scientific articles

# ŠVELNESNĖ NEI SANKCIJOJE NUMATYTA ADMINISTRACINĖ NUOBAUDA: TEISINIO REGULIAVIMO IR TAIKYMO YPATUMAI

**Ramunė Jakštienė** [*]

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra*
*Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas*
*Telefonas 303673*
*El. paštas: jakstieneramune@gmail.com*

**Audrius Zykevičius** [**]

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra*
*Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas*
*Telefonas 303655*
*El. paštas: zykevicius@gmail.com*

**Anotacija** Įgyvendinant konstitucinį teisingumo principą, Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30[1] str. numatyta galimybė organui (pareigūnui), nagrinėjančiam administracinės teisės pažeidimų bylas, atsižvelgiant į aplinkybes, nurodytas šio kodekso 30 straipsnio 2 dalyje, taip pat į šio kodekso 31 straipsnyje nustatytas atsakomybę lengvinančias bei kitas įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaujantis teisingumo ir protingumo kriterijais, paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos. Švelnesnės nei numatyta sankcijoje nuobaudos skyrimo aplinkybės, jos taikymo procesinės taisyklės apibrėžiamos ne tik kodekso normomis, bet ir suformuota teismų praktika. Sprendimai dėl švelnesnės nei numatyta sankcijoje administracinės nuobaudos skyrimo yra sietini tik su tam tikrais ypatingais atvejais, kompleksu išskirtinių faktinių aplinkybių, kurios gali būti vertinamos pažeidėjo naudai kaip ypatingai švelninančios jo atsakomybę. Lemiamą reikšmę turi tokių aplinkybių turinys, jų išskirtinis pobūdis, nuobaudos atitikimas teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams. Apžvelgti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimai rodo jo nuoseklų suformuotos ATPK 30[1] str. 1 d. taikymo praktikos laikymąsi. Išvadoms dėl apygardos teismų sprendimų reikėtų didesnės apimties analizės, tačiau galima daryti išvadą, kad iš esmės remiamasi suformuota praktika.

**Pagrindinės sąvokos:** administraciniai teisės pažeidimai, administracinė nuobauda, teismų praktika, atsakomybę lengvinančios aplinkybės, atsakomybę sunkinančios aplinkybės, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principas.

## ĮVADAS

Konstitucinis teisingumo principas reikalauja tokio teisinio reguliavimo, kad teismas turėtų galimybę, atsižvelgdamas į reikšmingas bylos aplinkybes, individualizuoti įstatyme įtvirtintą griežtą nuobaudą ir skirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatytoji minimali arba švelnesnę nuobaudą nei įstatymo numatytoji (2012-09-25 Konstitucinio Teismo nutarimas)1. Šis principas įgyvendinamas ir nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas. Taigi šio straipsnio **objektas** – mažesnės, švelnesnės nei numatyta sankcijoje administracinės

[1] Žin., 2012, Nr. 113-5737.

nuobaudos skyrimo ar jos neskyrimo teisinis reguliavimas ir teismų praktikos suformuotos jo taikymo taisyklės.

Šio straipsnio **tikslas** – apžvelgti Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) nustatytą švelnesnių, mažesnių nei nurodyta sankcijoje administracinių nuobaudų skyrimo teisinį reglamentavimą ir patyrinėti Lietuvos teismų praktiką šiuo klausimu. Kadangi iki 2011-01-01 skundus dėl nutarimų administracinių teisės pažeidimų bylose nagrinėjo administraciniai teismai, tai analizei naudojami Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimai, konsultacijos, apibendrinimai, nes jis turi įgaliojimus formuoti vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus2. Taip pat remiamasi apygardų teismų, kaip apeliacinės instancijos administracinių teisės pažeidimų byloms (nuo minėtos datos), sprendimais (ATPK 3022 str.). Nurodytam tikslui pasiekti reikalinga atlikti tokius **uždavinius**: 1) apžvelgti ATPK normas, įtvirtinančias švelnesnių, mažesnių nei nurodyta sankcijoje administracinių nuobaudų skyrimą ar jų neskyrimą; 2) aprašyti Lietuvos teismų praktikos suformuotas administracinių nuobaudų švelninimo taisykles; 3) išskirti ir apibendrinti atvejus, kada gali būti skirta mažesnė, švelnesnė nei sankcijoje nurodyta nuobauda; 4) aprašyti ir apibendrinti naujausius teismų sprendimų (2010-2013 m.) aptariamu klausimu.

Darbas atliktas taikant aprašomąjį, sisteminės analizės, lyginamąjį **metodą**.

## BENDROSIOS ADMINISTRACINIŲ NUOBAUDŲ SKYRIMO TAISYKLĖS

Administracinį teisės pažeidimą padariusiam asmeniui skiriama administracinė nuobauda (ATPK 20 str.)[3]. ATPK 21 str. 1 ir 3 d. numato tokias administracines nuobaudas: 1) įspėjimas; 2) bauda; 3) daikto, kuris buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis arba tiesioginis objektas, ir pajamų, kurios buvo gautos administracinio teisės pažeidimo padarymu, konfiskavimas; 4) nurodytos specialiosios teisės atėmimas; 5) administracinis areštas; 6) nušalinimas nuo darbo (pareigų); 7) kitokios LR įstatymuose nustatytos administracinės nuobaudos.

ATPK 30 str. nustatytos bendrosios šių nuobaudų skyrimo taisyklės. Nuobauda už administracinį teisės pažeidimą skiriama norminio akto, numatančio atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą, nustatytose ribose, tiksliai laikantis šio kodekso ir kitų aktų dėl administracinių teisės pažeidimų. Be to, skiriant nuobaudą, atsižvelgiama į padaryto teisės pažeidimo pobūdį, pažeidėjo asmenybę bei atsakomybę lengvinančias (ATPK 31 str.) ir

[2] Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 31 str. 2 d. (Žin., 1994, Nr. 46-851).
[3] Žin., 1985, Nr. 1-1.

sunkinančias aplinkybes (ATPK 32 str.). Atsakomybę už administracinį teisės pažeidimą lengvinančios aplinkybės yra šios: 1) kaltininkas nuoširdžiai gailisi, padėjo išaiškinti pažeidimą ir jame dalyvavusius asmenis; 2) kaltininkas savo noru atlygino nuostolį ar pašalino padarytą žalą; 3) teisės pažeidimas padarytas dėl labai sunkios kaltininko materialinės padėties; 4) teisės pažeidimas padarytas dėl psichinės ar fizinės prievartos; 5) teisės pažeidimas padarytas pažeidžiant būtinojo reikalingumo sąlygas; 6) teisės pažeidimas padarytas peržengiant būtinosios ginties ribas; 7) teisės pažeidimas padarytas dėl didelio susijaudinimo, kurį sukėlė neteisėti nukentėjusiojo veiksmai; 8) teisės pažeidimą padarė nepilnametis; 9) teisės pažeidimą padarė nėščia moteris; 10) teisės pažeidimą padarė neįgalus asmuo (I, II grupių invalidas) ar asmuo, sulaukęs 65 metų; 11) kitokios LR įstatymuose numatytos aplinkybės.

Atsakomybę už administracinį teisės pažeidimą sunkina štai tokios aplinkybės: 1) teisės pažeidimas padarytas grupės asmenų; 2) teisės pažeidimas padarytas dėl chuliganiškų paskatų; 3) teisės pažeidimas padarytas pasinaudojant stichine nelaime ar nelaimingu atsitikimu; 4) teisės pažeidimas sukėlė sunkias pasekmes ar didelį turtinį nuostolį; 5) pakartotinai per metus padarytas tokios pačios rūšies teisės pažeidimas, už kurį asmeniui jau buvo paskirta administracinė nuobauda; 6) teisės pažeidimas padarytas asmens, kuris pirmiau buvo padaręs nusikaltimą; 7) į teisės pažeidimą įtrauktas nepilnametis; 8) teisės pažeidimas padarytas neblaivaus asmens arba asmenų, apsvaigusių nuo narkotinių, psichotropinių ar toksinių medžiagų; 9) kitokios LR įstatymuose numatytos aplinkybės.

Skiriant baudą, jos dydis nustatomas pagal baudos dydžio sankcijoje minimumo ir maksimumo vidurkį, atsižvelgiant į atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes, jų kiekį ir reikšmingumą (jeigu yra atsakomybę lengvinančių aplinkybių, baudos dydis mažinamas nuo vidurkio iki minimumo, o esant atsakomybę sunkinančių aplinkybių, baudos dydis didinamas nuo vidurkio iki maksimumo) (ATPK $30^2$ str. 1, 2 d.).

## MAŽESNĖS, ŠVELNESNĖS NEI NUSTATYTA SANKCIJOJE NUOBAUDOS SKYRIMO AR JOS NESKYRIMO TEISINIS REGULIAVIMAS

Kaip jau buvo minėta, konstitucinis teisinės valstybės principas reikalauja tokio teisinio reguliavimo, kad teismas, atsižvelgdamas į visas turinčias reikšmės bylos aplinkybes, galėtų individualizuoti, skirti mažesnę ar švelnesnę nuobaudą nei sankcijoje numatytoji. Todėl ir ATPK $30^1$ str. 1 d. numato galimybę organui (pareigūnui), nagrinėjančiam administracinės teisės pažeidimų bylas, atsižvelgiant į aplinkybes, nurodytas šio kodekso 30 straipsnio 2

dalyje, taip pat į šio kodekso 31 straipsnyje nustatytas atsakomybę lengvinančias bei kitas įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaujantis teisingumo ir protingumo kriterijais, paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos.

Organo (pareigūno) sprendimas administracinio teisės pažeidimo byloje taikyti ATPK $30^1$ str. turi būti motyvuotas ir sankcionuotas apylinkės teismo teisėjo (ATPK $30^1$ str. 3 d.).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ATPK $30^1$ str. 2 d. nustatytas draudimas skirti mažesnę, švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje arba jos visai neskirti asmenims, padariusiems ATPK $130^2$ numatytą administracinį teisės pažeidimą**,** LR Konstitucinio Teismo 2012-09-25 nutarimu pripažinta prieštaraujančia LR Konstitucijos 109 str. 1 d. (nuostatai, kad teisingumą Lietuvoje vykdo tik teismai), konstituciniam teisinės valstybės principui. Minėta norma nustato administracinę atsakomybę už pakartotinį transporto priemonių vairavimą neblaivių arba apsvaigusių nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vairuotojų (ATPK 126 str. 1, 4, 5 d., 127 str. 3 d., 129 str.). Už šiuos pažeidimus numatytos gana griežtos skirtingų rūšių nuobaudos: nuo baudos iki 5500 Lt, transporto priemonės konfiskavimo iki teisės vairuoti transporto priemones atėmimo iki 5 m., administracinio arešto iki trisdešimties parų. Taigi numatytos nuobaudos tikrai griežtos, be pagrindinių nustatytos ir papildomos, bet nepalikta galimybės jų švelninti, mažinti ar visai neskirti. Todėl minėtame 2012-09-25 nutarime Konstitucinis Teismas pakartojo savo jurisprudencijoje ne kartą išreikštą poziciją, kad teismas turi turėti galimybę, atsižvelgdamas į reikšmingas bylos aplinkybes, individualizuoti įstatyme įtvirtintą griežtą nuobaudą ir skirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatytoji minimali arba švelnesnę nuobaudą nei įstatymo numatytoji. Kitaip teismų sprendimai bus tik formalūs teisės aktų taikymai. Konstitucinis Teismas pakartojo kituose jo nutarimuose konstatuotą išvadą, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisingumo principas, taip pat nuostata, kad teisingumą vykdo teismai, reiškia, kad konstitucinė vertybė yra ne pats sprendimo priėmimas teisme, bet būtent teismo teisingo sprendimo priėmimas. Kaip ne kartą konstatuota Konstitucinio Teismo aktuose, vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija[4].

Struktūrinė, sisteminė ATPK normų analizė leidžia daryti išvadą, kad įstatymas teisę skirti švelnesnę nei sankcijoje numatytoji nuobauda ar jos visai neskirti sieja ne su bendra, nuolat taikoma praktika, bet su išimtine galimybe.

[4] Žin., 2012, Nr. 113-5737.

## TEISMŲ PRAKTIKOS SUFORMUOTOS TAISYKLĖS

### 1. ATPK $30^1$ str. 1 d. netaikymo aplinkybės

Kaip jau buvo minėta, ATPK $30^1$ str. 1 d. numato galimybę skirti švelnesnę administracinę nuobaudą ar jos visai neskirti, įvertinus tokius veiksnius:

a. padaryto teisės pažeidimo pobūdį;

b. pažeidėjo asmenybę;

c. ATPK 31 ir 32 str. nurodytas atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes;

d. kitas įstatymų nenurodytos lengvinančias aplinkybes;

e. teisingumo ir protingumo kriterijus.

Taigi konkrečių, apibrėžtų aplinkybių, kurios duotų pagrindą taikyti $30^1$ str. 1 d., ATPK neįvardyta. Jų turinys yra atskleistas teismų praktikoje.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, spręsdamas klausimą dėl nuobaudos mažinimo, švelninimo ar jos neskyrimo, ne kartą yra konstatavęs, kad tokie sprendimai yra sietini tik su tam tikrų išskirtinių aplinkybių, kurios gali būti vertinamos pažeidėjo naudai kaip ypatingai švelninančios jo atsakomybę, konstatavimu (*administracinės bylos Nr. $N^{5}$-1647/2006, $N^{16}$-1481/06, $N^{9}$-1499/2006, $N^{17}$-148/2006, $N^{62}$-826/2012, $N^{261}$-915/2012*). Administracinė nuobauda, vadovaujantis ATPK $30^1$ str. nustatytomis taisyklėmis, gali būti švelninama tik ypatingais, išimtiniais atvejais, kai nustatomas kompleksas faktinių duomenų, bylojančių asmens, kurio atžvilgiu taikomos administracinio poveikio priemonės, naudai (*byla Nr. $N^{1}$-1396/2007, $N^{17}$-103/2007*)[5].

Aiškinantis, kokios konkrečios aplinkybės yra tinkamas pagrindas taikyti analizuojamą normą, pirmiausiai vertėtų aptarti tuos atvejus, kada ji netaikoma. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika rodo, kad išskirtinėmis aplinkybėmis teismas paprastai nelaiko tokių aplinkybių[6]:

1. Kaltės dėl padaryto pažeidimo pripažinimas;
2. Asmens nuoširdus gailėjimasis dėl padaryto pažeidimo;
3. Pažeidimo padarymas pirmą kartą;
4. Teigiamas asmens charakterizavimas darbe;
5. Bloga šeimos ar asmeninė materialinė padėtis (šeimos ar kitų asmenų išlaikymas, aprūpinimas, finansiniai įsipareigojimai; specialūs poreikiai, asmens nedarbingumas ir pan.)

[5] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Nr. 3(13), 2007. V., 2008. P. 351.
[6] Ten pat. P. 352-359.

6. Asmens nebuvimas priklausomybės ligų centro įskaitoje;
7. Paskaitų apie alkoholio ir narkotikų žalą žmogaus sveikatai kurso išklausymas;
8. Paskirtų baudų sumokėjimas;
9. Transporto priemonės reikalingumas darbo tikslais (vykti į darbo vietą, ieškoti darbo – (sprendžiant klausimą dėl teisės vairuoti atėmimo, automobilio konfiskavimo);
10. Administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens gyvenamosios vietos geografinė padėtis (pvz., automobilis, teisė jį vairuoti reikalingi vykti į darbą, gydymo įstaigas, tenkinti įvairius šeimos narių ir kitų išlaikytinių poreikius);
11. Tam tikros šeiminio-asmeninio pobūdžio aplinkybės (rūpinimasis vaikais ir artimaisiais, jų išlaikymas, įvairių poreikių tenkinimas, sunki liga, dėl nuobaudos taikymo šeimai kilsiantys nepatogumai, apsunkinimai ir pan.);
12. Su asmens profesine veikla ar darbo pobūdžiu susijusios aplinkybės (automobilio vairavimas reikalingas darbo funkcijoms atlikti, pažeidimą padariusio asmens pareigos yra tiesiogiai susijusios su transporto priemonės vairavimu, o darbinės pajamos yra pažeidimą padariusio asmens pagrindinis pragyvenimo šaltinis, gresiantis darbo netekimas, šeimos materialinės padėties apsunkinimas).

Analizuojant naujausius Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimus administracinių teisės pažeidimų bylose, matyti, kad be paminėtų aplinkybių paprastai savaime išskirtinėmis nėra laikomos ir šios (*2012-07-27 byla Nr. N$^{575}$-343/2012*):

1. Nepriekaištinga pažeidėjo reputacija;
2. Pažeidimas padarytas ne tik dėl pažeidėjo, bet ir dėl trečiųjų asmenų kaltės (pvz., sukeliamas eismo įvykis, viršijant nustatytą leistiną greitį slidžiame, nepabarstytame kelyje);
3. Pažeidimas nėra pavojingas, nesukelta sunkių padarinių, nenukentėjo žmonės;
4. Pažeidimas yra formalaus pobūdžio, padarytas dėl neapsižiūrėjimo, neatidumo, užmaršumo, ne iš piktos valios, neturint tikslo įvykdyti pažeidimą (*2011-10-03 byla Nr. N$^{575}$-1915/2011*);
5. Pažeidimas padarytas dėl tam tikro reikalingumo (pvz., skubaus iškvietimo vykdyti darbo funkcijas – *2012-02-13 byla Nr. N$^{575}$-125/2012*).

Teismų sprendimų administracinių teisės pažeidimų bylose, kuriose sprendžiamas klausimas dėl ATPK 30$^{1}$ str. 1 d. taikymo, analizė leidžia daryti išvadą, kad dažniausiai nustatomos tokios pažeidėjo atsakomybę lengvinančios aplinkybės: prisipažinimas, nuoširdus

gailestis dėl padaryto pažeidimo, jo padarymas dėl labai sunkios kaltininko materialinės padėties, žalos ir nuostolių atlyginimas, neįgalumas, pažeidėjas yra sulaukęs 65 m. Tačiau lengvinančių aplinkybių konstatavimas byloje, nenustačius išskirtinių, ypatingų aplinkybių, savaime nelemia švelnesnės nei numatyta sankcijoje nuobaudos skyrimo ar jos neskyrimo. Lengvinančių aplinkybių sąrašas pateikiamas ATPK 31 str., ir jos yra pagrindas individualizuoti atsakomybę ją lengvinant, bet neperžengiant sankcijos ribų, pvz., skiriant minimalią nuobaudą (*2011-06-13 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas byloje Nr. N$^{444}$-985/11; Kauno apygardos teismo nutartys administracinėse bylose: 2012-10-31 Nr. ATP-875-493/2012; 2012-12-10 Nr. ATP-1063-81/2012*), svarstant baudos mokėjimo išdėstymą dalimis (*2012-03-19 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas byloje Nr. N$^{575}$-259/12*).

Išskirtinėmis ir ypatingomis aplinkybėmis teismų praktikoje nelaikomos ir įprastinės taikoma nuobauda sukeliamos neigiamos pasekmės (neigiama įtaka šeimos interesams, darbo funkcijų vykdymui, materialinei gerovei, sunkumai tenkinant kasdieninius gyvenimo poreikius, patogumų netekimas ir pan.), kurias pažeidėjai turi numatyti ir įvertinti prieš darydami pažeidimą (*2012-02-17 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas administracinėje byloje Nr. N$^{62}$-826-12; 2012-10-31 Kauno apygardos teismo nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-875-493/2012*). Neigiamos pasekmės, tam tikri suvaržymai, nepatogumai yra nubaudimo dalis, būtinas administracinės atsakomybės elementas. Tokios neigiamos pasekmės savaime yra įprastos ir niekuo neypatingos aplinkybės. Priešingu atveju būtų iškreipta įstatymo leidėjo valia, būtų nepasiekiami tikslai, kurių jis siekė nustatydamas atitinkamo dydžio sankcijas, formuotųsi nebaudžiamumo atmosfera, būtų nesudaromos sąlygos administracinės nuobaudos prevenciniams tikslams pasiekti[7]. Neigiamos pasekmės siejamos su administracinių nuobaudų tikslais (ATPK 20 str.): administracine nuobauda siekiama ir nubaudimo, ir prevencinių tikslų. Tokiu būdu, įstatymas aukščiau iškelia visuomenės interesą, taikant prevencines priemones ir pažeidėjo nubaudimą, siekiama užtikrinti nepriekaištingą teisės aktų laikymąsi, o ne asmens, padariusio teisės pažeidimą, asmeninį ar jo šeimos interesą išvengti neigiamų pasekmių, nepatogumų, susijusių su padarytu pažeidimu (*2012-05-11 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas byloje Nr. N$^{575}$-193-12; 2012-05-24 Vilniaus apygardos teismo nutartis byloje Nr. ATP-614-648/2012; 2013-03-14 Klaipėdos apygardos teismo nutartis byloje Nr. ATP-172-557/2013*).

[7] Ten pat. P. 361.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra konstatavęs, kad naudojant teleologinį įstatymo aiškinimą, ATPK $30^1$ str. neturėtų būti taikomas, jei nustatytos atsakomybę už administracinį teisės pažeidimą sunkinančios aplinkybės, nurodytos ATPK 32 str. (*bylos Nr. $N^{17}$-1344/2006, $N^{11}$-1071/2006, $N^{575}$-659/2012, 2013-01-18 Klaipėdos apygardos teismo nutartis byloje Nr. ATP-15-360/2013, 2012-04-12 Panevėžio apygardos teismo sprendimas byloje Nr. ATP-157-193/2012*), arba nustatyta, kad pažeidėjas vengia administracinės atsakomybės (1999 m. gruodžio 28 d. konsultacija; Administracinių teismų praktika Nr. 1, 326 p.[8], *2010-05-07 byla Nr. $N^{62}$-3828/2010*).

Nesant išskirtinio, ypatingo pobūdžio aplinkybių, nuobauda už savaime pačius pavojingiausius, šiurkščius administracinius teisės pažeidimus (kontrabanda (ATPK 210 str.), vairavimas esant neblaiviam (126 str.), pavojingų atliekų tvarkymo taisyklių pažeidimas ($51^3$ str.), pasišalinimas iš sukelto eismo įvykio vietos (130 str.), vairavimas stipriai viršijant nustatytą leistiną greitį (penkiasdešimčia km/h ir pan. - 124 str.) ir kt.) taip pat neturėtų būti švelninama (*Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo bylos Nr. $N^{261}$-1199/2012; 2012-05-11 Nr. $N^{575}$-153-12; 2011-06-13 Nr. $N^{444}$-1032-11; Kauno apygardos teismo nutartys administracinėse bylose 2012-10-31 Nr. ATP-875-493/2012; 2012-06-11 Nr. ATP-420-175/2012, 2012-05-04 Panevėžio apygardos teismo nutartis byloje Nr. ATP-221-491/2012*).

Apibendrinant paminėtą teismų praktiką, apibūdinančią ATPK $30^1$ str. 1 d. netaikymo aplinkybes, reikia akcentuoti, kad ji ne paneigia šios normos taikymo galimybę apskritai, o tik patvirtina jos išimtinį, išskirtinį pobūdį.

**2. ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymo atvejai**

Kaip jau buvo minėta, ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymas sietinas tik su išskirtinių aplinkybių, kurios gali būti vertinamos pažeidėjo naudai kaip ypatingai švelninančios jo atsakomybę, konstatavimu byloje. ATPK nepateikia konkretaus tokių aplinkybių sąrašo. Kiekvienas bylą nagrinėjantis pareigūnas, organas, teismas vertina atskirą pažeidimą, jo padarymo aplinkybes. Todėl teismų sprendimai rodo, kad net 2.3.1. skyriuje paminėtos aplinkybės, kurios paprastai nėra vertinamos kaip išskirtinės, tam tikrais atvejais gali būti pagrindas taikyti ATPK $30^1$ str. 1 d.: skirtingose bylose gali skirtis paminėtų aplinkybių konkretus turinys, jų kiekybinis ir kokybinis pobūdis, gali būti nustatytos kitos teisiškai reikšmingos aplinkybės[9]. Pavyzdžiui, buvo paminėta, kad sunki pažeidėjo ar jo šeimos narių ar išlaikytinių liga, tam tikrų jų poreikių tenkinimas savaime nėra išskirtinio pobūdžio aplinkybė. Bet štai Kauno apygardos

[8] Ten pat. P. 352.
[9] Ten pat. P. 362.

teismas, administracinio teisės pažeidimo byloje įvertinęs tai, kad pažeidėjas, sukėlęs eismo įvykį ir nepranešęs policijai iš eismo įvykio vietos pasišalinęs (ATPK 127 str. 2 d., 130 str. 1 d.), anksčiau administracine tvarka nebaustas (nors turi didžiulį vairavimo stažą), tiek jis, tiek jo žmona serga sunkiomis ligomis, į gydymo įstaigas reikia važiuoti dažnai ir toli, konstatavęs, kad egzistuoja dvi atsakomybę lengvinančios aplinkybės, o sunkinančių nenustatyta, padarė išvadą, kad šiuo atveju yra susiklosčiusi išimtinė situacija, kuriai esant, vadovaujantis teisingumo ir protingumo kriterijais, administracinės nuobaudos tikslus – nubausti bei auklėti pažeidimą padariusį asmenį (ATPK 20 str.), galima pasiekti ir netaikant administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui sankcijoje numatytos nuobaudos – teisės vairuoti transporto priemones atėmimo (*2013-02-04 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-69-582/2013*). Tas pats teismas kitoje byloje pagal analogišką pažeidimą, įvertinęs pažeidėjos neįgalumą, judėjimo sutrikimus, poreikį nuolat vykti į gydymo įstaigas, atsižvelgdamas į kelias atsakomybę lengvinančias aplinkybes, į tai, kad ankstesnė nuobauda už Kelių eismo taisyklių pažeidimą nebegalioja, konstatavo, kad pažeidėjai pritaikius ATPK 130 str. 1 d. numatytą teisės vairuoti transporto priemones atėmimą, nebūtų pasiekti administracinės nuobaudos tikslai, būtų nusižengta teisingumo ir protingumo kriterijams, būtų pažeistas bausmės proporcingumo principas, nusižengta elementariems žmogiškumo principams (*2012-11-05 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-867-397/2012*).

Lemiamos reikšmės švelninant atsakomybę neturi ir pažeidimo rūšis. Todėl teismai taiko ATPK $30^1$ str. 1 d. ir už tuos pažeidimus, kurie paprastai priskiriami prie pavojingesnių. 2011-10-03 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas byloje Nr. $N^{575}$-2033-11 konstatavo, kad pažeidėjui, vairavusiam transporto priemonę neturint tokios teisės ir nepateikusiam transporto priemonės registracijos liudijimo ir techninės apžiūros talono (ATPK $124^1$ str. 6 d. ir 128 str. 1 d.), buvo tinkamai paskirta mažesnė nei sankcijoje numatyta bauda, nes egzistuoja išskirtinės aplinkybės. Teismas sprendimą priėmė įvertinęs atsakomybę lengvinančias (pažeidimo pripažinimas ir gailėjimasis) ir sunkinančias aplinkybes (jų nenustatyta), pažeidėjo jauną amžių (pažeidimo padarymo metu jam buvo 17 metų), atsižvelgdamas į tai, kad vairuota keliu, kur eismas nėra intensyvus, asmuo buvo baigęs vairuotojų pirminio mokymo kursą, charakterizuojamas teigiamai (stropus, dažnai už pasiekimus apdovanojamas moksleivis), asmeninių pajamų neturi. Tai leido teismui daryti išvadą, kad nuobauda individualizuota tinkamai, ji nėra vien simbolinė ir yra pakankama, kad būtų pasiekti nuobaudos tikslai, kad būtų veiksminga ir darytų prevencinį poveikį.

2012-07-30 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas byloje Nr. N[575]-341/2012 taip pat konstatavo tinkamai ATPK 30[1] str. 1 d. pagrindu sušvelnintą nuobaudą dėl išskirtinių aplinkybių egzistavimo. Pažeidėja, važiuodama atbuline eiga, atsitrenkė į stovintį automobilį, jį apgadino ir iš eismo įvykio vietos išvažiavo (ATPK 127 str. 2 d. ir 130 str. 1 d.). Teismas, remdamasis teismų praktika, nusprendė, kad už tokį pažeidimą skirtina mažesnė nei sankcijoje numatyta bauda ir minimalus teisės vairuoti atėmimo terminas. Teismas sprendimą pagrindė tuo, kad buvo nustatyta atsakomybę lengvinanti aplinkybė, sunkinančių aplinkybių nenustatyta, kad anksčiau pažeidėja bausta nebuvo. Teismas įvertino pažeidimų pobūdį, jų pavojingumo laipsnį ir padarymo aplinkybes (eismo įvykio metu žmonės nenukentėjo, viešajai tvarkai pavojus nekilo, o materialinės žalos dydis siekia tik kelis šimtus litų), pažeidėjos turtinę padėtį (ji viena augina du nepilnamečius vaikus, šeimos pajamos – 900 Lt), vadovavosi teisingumo ir protingumo principais.

Apibendrinant galima teigti, kad ATPK 30[1] str. 1 d. taikymo kriterijus yra ne pačios konkrečios faktinės aplinkybės, bylojančios pažeidėjo naudai, bet tai, ar jos konkrečioje byloje įgyja išskirtinį, teigiamai charakterizuojantį pobūdį.

Teismų praktika rodo, kad sprendimas dėl tokių išskirtinių aplinkybių egzistavimo ir ATPK 30[1] str. 1 d. taikymo priimamas tik visapusiškai, išsamiai, objektyviai, kompleksiškai įvertinus visą bylos medžiagą, įvertinus visumą teisiškai reikšmingų aplinkybių, t. y., atsižvelgiant į tokias aplinkybes[10]:

1. Pažeidėjo atsakomybę švelninančias ir sunkinančias aplinkybes;
2. Pažeidimo padarymo aplinkybes;
3. Padaryto teisės pažeidimo pobūdį, pavojingumą;
4. Administracinėn atsakomybėn traukiamą asmenį teigiamai ar neigiamai apibūdinančias aplinkybes;
5. Kitų visuomenės narių interesą;
6. Administracinių nuobaudų taikymo tikslus;
7. Teisės pažeidimo ir skiriamos už jį nuobaudos proporcingumą, adekvatumą;
8. Teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus;
9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje suformuluotas teisės normų taikymo ir aiškinimo taisykles.

Apibendrinant išvardintas aplinkybes matyti, kad vertinimas, ar konkrečiu atveju aplinkybės yra tiek išskirtinės, kad būtų galima taikyti švelnesnę administracinę nuobaudą, iš

[10] Ten pat. P. 352, 363.

esmės reiškia analizę, kokią administracinę nuobaudą skirti yra protinga ir teisinga, t. y., kokia nuobauda atitinka įstatymo leidėjo valią, nustatytas visuomeninio gyvenimo taisykles, žmogiškumo standartus ((*2012-02-24 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas byloje Nr. N-261-897-12, 2013-01-11 Klaipėdos apygardos teismo nutartis byloje Nr. Nr. ATP-6-174/2013; 2012-06-04 Panevėžio apygardos teismo nutartis byloje Nr. ATP-255-511/2012; 2012-05-15 Šiaulių apygardos teismo nutartis byloje Nr. ATP-244-309/2012; 2012-11-05 Kauno apygardos teismo nutartis byloje Nr. ATP-867-397/2012*). Todėl galima daryti išvadą, kad iš esmės teismų sprendimai dėl švelnesnės administracinės nuobaudos skyrimo yra grindžiami bendruoju teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principu.

Sprendimų, kai aptariamos normos pagrindu būtų nuspęsta visai neskirti administracinės nuobaudos, nepavyko rasti, išskyrus tuos atvejus, kai paskiriama pagrindinė nuobauda, bet nutariama neskirti papildomosios (*2013-01-18 Klaipėdos apygardos teismo nutartis byloje Nr. ATP-50-417/ 2013*).

Apžvelgti administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjusių teismų sprendimai rodo, kad dažniausiai ginčų dėl ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymo kyla bylose dėl pažeidimų, už kuriuos numatytos griežčiausios nuobaudos: didžiausios baudos, teisės vairuoti atėmimas, turto konfiskavimas. Tai yra Kelių eismo taisyklių pažeidimai vairuojant neblaiviems, viršijant nustatytą leistiną greitį, pasišalinant iš įvykio vietos nepranešus policijai, nesilaikant kelio ženklų reikalavimų, vairuojant pavojingai ir chuliganiškai, neturint tokios teisės, kontrabanda, nelegalus darbas ir pan. (ATPK $41^3$ str., 210 str., 124 str., $124^1$ str., $124^2$ str., 125 str., 126 str., 127 str., 128 str., 130 str.). Akivaizdu, kad būtent tokiose bylose pažeidėjai ypač aktyviai siekia nuobaudų švelninimo.

Atlikta apžvalga taip pat leidžia daryti išvadą, kad labai dažnai būtent nuobaudos individualizavimo ATPK $30^1$ str. 1 d. aspektu klausimas yra vienintelis pagrindas, naudojamas asmenų, skundžiančių nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje (*Klaipėdos apygardos teismo nutartys bylose: 2013-04-16 Nr. ATP-252-380/2013; 2013-02-15 Nr. ATP-153-113/2013; 2012-04-20 Panevėžio apygardos teismo nutartis byloje Nr. ATP-198-337/2012*) .

Apžvelgti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimai rodo jo nuoseklų suformuotos ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymo praktikos laikymąsi. Išvadoms dėl apygardos teismų sprendimų reikėtų didesnės apimties analizės, tačiau galima daryti išvadą, kad iš esmės remiamasi suformuota praktika, nors ir pasitaiko sprendimų, kurie kelia abejonių dėl suformuotos teismų praktikos laikymosi (pvz., Šiaulių apygardos teismas bylose Nr. ATP-

212-332/2012, ATP-7-116/2012 konstatavo tinkamą ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymą neskiriant teisės vairuoti atėmimo už vairavimą neblaiviam (ATPK 126 str. 1 d.), pirmoje byloje – net ir nustačius atsakomybę sunkinančią aplinkybę).

**3. Procesiniai ATPK $30^1$ str. taikymo ypatumai**

3.1. Iniciatyvos teisė taikyti ATPK $30^1$ str. 1 d.

ATPK nėra tiksliai įvardyta, kas administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo procese turi ar gali kelti klausimą dėl ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymo. Taip pat neaprašyta tiksli tokios iniciatyvos procedūra, galimi ar reikalingi papildomi procesiniai veiksmai (pvz., prašymo taikyti mažesnę, švelnesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta ar jos visai netaikyti pateikimas). Atsakymas šiais klausimais pateikiamas 2001-06-21 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo konsultacijoje Nr. 90: "Skiriant mažesnę nei sankcijoje numatyta baudą ar švelnesnę nuobaudą arba visai jos neskiriant, pareiškėjo padėtis nebloginama, jo teisės ir interesai nepažeidžiami. Galimybė taikyti ATPK $30^1$ str. priklauso nuo įstatyme numatytų pagrindų buvimo ir nesiejama su prašymo taikyti švelnesnę nei įstatymo numatyta sankcija buvimu, todėl šio straipsnio taikymas galimas ir nesant pareiškėjo prašymo švelninti administracinę nuobaudą."[11] Todėl klausimo dėl ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymo iškėlimas sietinas tik su nustatytų nuobaudos švelninimo ar mažinimo pagrindų buvimu, o ne su konkrečiu subjektu, proceso dalyvių aktyvumu, ar konkrečių procesinių veiksmų atlikimu.

3.2. ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymas pagrindinėms ir papildomoms nuobaudoms

ATPK 22 str. numato, kad administracinės nuobaudos skirstomos į pagrindines ir papildomąsias: tik kaip pagrindinės nuobaudos gali būti skiriami įspėjimas, bauda ir administracinis areštas, o daikto konfiskavimas, specialiosios teisės atėmimas ir nušalinimas nuo darbo (pareigų) gali būti skiriamas ir kaip pagrindinės, ir kaip papildomosios administracinės nuobaudos. Už vieną administracinį teisės pažeidimą gali būti paskirta pagrindinė arba pagrindinė ir papildomoji nuobauda. Todėl taikant ATPK $30^1$ str. 1 d., gali kilti klausimas, ar sumažinus, sušvelninus pagrindinę administracinę nuobaudą, ar nusprendus jos visai neskirti tą patį galima padaryti ir dėl papildomosios nuobaudos. Šiuo klausimu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konsultacijoje pažymėjo, kad ATPK $30^1$ str. taikantis organas, esant šiame straipsnyje numatytoms aplinkybėms, nėra suvaržomas galimybe sumažinti tik pagrindinę ar tik papildomą administracinę nuobaudą. Tokia išvada darytina, aiškinant šią normą lingvistiniu teisės aiškinimo bei įstatymo leidėjo ketinimo

[11] Administracinių teismų praktika. Nr. 2. V., 2001. P. 309.

metodais *(administracinė byla Nr. 85911–01/2001*).[12] Pasak S.Šedbaro, "toks teismo išaiškinimas reiškia, kad kaip švelnesnės nei įstatyme numatyta nuobaudos skyrimas galimas ir paskiriant pagrindinę nuobaudą pagal sankcijos ribas, bet netaikant privalomos pagal tą pačią normą papildomos nuobaudos (pvz., kontrabandos gabenimo įrankio konfiskavimo)."[13] Taip pat galimas nuobaudos individualizavimas pagrindinę nuobaudą skiriant švelnesnę nei sankcijoje nurodyta, bet papildomąją – sankcijos ribose, arba atvirkščiai (*Klaipėdos apygardos teismo 2012-03-02 nutartis byloje Nr. ATP-146-107/2012*).

Tačiau ATPK 27 str. 2 d. numato, kad teisės vairuoti transporto priemones atėmimas apima teisės vairuoti visų rūšių transporto priemones atėmimą ir negali, vadovaujantis šio kodekso $30^1$ straipsniu, būti skiriamas tik dėl kai kurių rūšių transporto priemonių vairavimo. Tokiu atveju galima tik trumpinti teisės atėmimo terminą.

Taigi, išskyrus nustatytus apribojimus, švelninama gali būti tiek pagrindinė, tiek ir papildomoji administracinė nuobauda.

3.3. Teismų teisė taikyti ATPK $30^1$ str. 1d.

ATPK $30^1$ str. 1 d. subjektais, turinčiais teisę skirti mažesnę, švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje ar jos visai neskirti įvardyti organai (pareigūnai), nagrinėjantys administracinės teisės pažeidimų bylas. Apylinkių teismų teisė patiems švelninti, mažinti nuobaudas jų nagrinėjamose administracinių teisės pažeidimų bylose čia tiesiogiai nenurodyta. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad be kitų organų, pareigūnų ar institucijų rajonų (miestų) apylinkių teismams (apylinkių teismų teisėjams) taip pat suteikti įgaliojimai nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas (ATPK 224 str.), ir naudojant sisteminį ATPK normų aiškinimą, darytina išvada, kad apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai), nagrinėdami jų kompetencijai priskirtas bylas, taip pat turi teisę švelninti, mažinti nuobaudas ATPK $30^1$ str. nustatyta tvarka[14].

3.4. Sprendimo dėl ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymo motyvacija

Skiriant mažesnę, švelnesnę administracinę nuobaudą nei numatyta sankcijoje ar jos visai neskiriant, būtent teismų praktika suformulavo dar keletą procesinių taisyklių. Viena iš jų yra ta, kad spręsti klausimą dėl ATPK $30^1$ str. taikymo galima tik išnagrinėjus administracinio teisės pažeidimo bylą ir parinkus pažeidėjui nuobaudą pagal bendrąsias nuobaudų skyrimo taisykles[15]. Ir tik po to pateikiami ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymo motyvai ir

[12] Administracinių teismų praktika. Nr. 1. V., 2001. P. 93.
[13] Šedbaras S. Administracinė atsakomybė. P. 128.
[14] Administracinių teismų praktika. Nr. 1. V., 2001. P. 327.
[15] Ten pat. P. 308, 326.

skiriama galutinė mažesnė, švelnesnė nuobauda ar visai neskiriama. Taigi šios normos taikymas nekeičia bendros administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo tvarkos.

ATPK $30^1$ str. 3 d. nustato dar kelis reikalavimus. Vienas iš jų – reikalavimas, kad organas, skiriantis mažesnę, švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje ar jos visai neskiriantis, motyvuotų tokį savo sprendimą. Nors šioje normoje nėra įvardytas teismas, tačiau logiška tokį patį reikalavimą taikyti ir teismui, kaip administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjančiai institucijai. Tai patvirtina ir teismų praktika[16].

3.5. Sprendimo dėl ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymo sankcionavimas

Dar vienas ATPK $30^1$ str. 3 d. nustatytas reguliavimas yra išskirtinis tuo, kad organo sprendimui skirti mažesnę, švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje ar jos visai neskirti reikalinga apylinkės teismo teisėjo sankcija. Taigi organas, išnagrinėjęs konkrečią administracinių teisės pažeidimų bylą, joje priimtą nutarimą kartu su visa administracine byla turi perduoti atitinkamam apylinkės teismui ir prašyti sankcijos.

Kartais praktiškai kyla klausimų, kuris apylinkės teismas konkrečiai turėtų pateikti sankciją, pvz. jei pažeidėjas gyvena, dirba, turi personalinę įmonę kito rajono nei bylą nagrinėjęs organas teritorijoje. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2002-10-21 konsultacijoje Nr. 18 – K nurodė, kad pagal ATPK 281 str. 1 d. administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjama pagal jo padarymo vietą: bylą nagrinėja tas organas, kurio veiklos teritorijoje buvo padarytas pažeidimas. Kadangi ATPK $30^1$ str. yra administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo sudedamoji dalis, tai sisteminė šių normų analizė leidžia daryti išvadą, kad ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymą sankcionuoti turėtų tas apylinkės teismas, kurio buvimo vietoje veikia organas, nagrinėjantis bylą[17].

Jei bylą pagal suteiktą kompetenciją nagrinėjo pats apylinkės teismas, logiška daryti išvadą, kad jokia sankcija nereikalinga[18].

ATPK tiesiogiai nenustato, kokius procesinius veiksmus atlikti, kokį procesinį dokumentą priimti turi apylinkės teismas, nusprendęs nesankcionuoti ATPK $30^1$ str. 1 d. taikymo. Teismų praktika rodo, kad tokiu atveju apylinkės teismai priima motyvuotą nutartį – racionalų ir logišką sprendimą, atitinkantį teismo, kaip teisingumą vykdančios institucijos, funkcijų esmę ir prigimtį[19].

[16] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Nr. 3(13), 2007. V., 2008. P. 350-351, 363.
[17] Administracinių teismų praktika. Nr. 3. V., 2002. P. 259.
[18] Administracinių teismų praktika. Nr. 1. V., 2001. P. 327.
[19] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Nr. 3(13), 2007. V., 2008. P. 351.

Sankcijos negavus, organo nutarimas skirti mažesnę, švelnesnę administracinę nuobaudą nei nurodyta sankcijoje ar jos visai neskirti neįsigalioja, vadinasi, administracinio teisės pažeidimo byla lieka neišspręsta. Siekiant paspartinti bylų nagrinėjimą ir nutarimų priėmimą, rekomenduojama organui (pareigūnui) išnagrinėjus konkrečią bylą priimti nutarimą skirti nuobaudą teisės akto sankcijos ribose pagal bendrąsias taisykles ir tame pačiame nutarime išspręsti klausimą dėl nuobaudos sumažinimo ar neskyrimo. Tada apylinkės teismo teisėjas motyvuota nutartimi arba sankcionuoja tokį nutarimą, arba atsisako tai padaryti. Pastarosios nutarties priėmimas reiškia, kad nutarimo dalis dėl administracinės nuobaudos švelninimo ar neskyrimo neįsigalioja, todėl turi būti vykdoma pirmoji nutarimo dalis dėl administracinės nuobaudos paskyrimo bendra tvarka. Kai priimamas nutarimas tik dėl nuobaudos švelninimo, mažinimo ar neskyrimo, negavus sankcijos, jis neįsigalioja. Tai reiškia, kad administracinio teisės pažeidimo byla lieka neišspręsta ir turi būti grąžinama organui (pareigūnui) nagrinėti iš naujo[20].

Taigi ATPK normos ir teismų praktika suformavo tam tikras procesines ATPK $30^1$ str. taikymo taisykles: vienos jų administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo bendros tvarkos nekeičia (organų kompetencija, bylų nagrinėjimas bendra tvarka, sprendimo motyvavimas), kitos – daro išskirtinį (nutarimo sankcionavimas).

## IŠVADOS

ATPK 301 str. 1 d. numato galimybę skirti mažesnę, švelnesnę administracinę nuobaudą nei numatyta sankcijoje ar jos visai neskirti, įvertinus išvardytus faktorius. Struktūrinė, sisteminė ATPK normų analizė leidžia daryti išvadą, kad įstatymas teisę skirti švelnesnę nei sankcijoje numatytoji nuobauda ar jos visai neskirti sieja ne su bendra, nuolat taikoma praktika, bet su išimtine galimybe.

Konkrečių, apibrėžtų aplinkybių, kurios pačios savaime duotų pagrindą taikyti šią normą, ATPK neįvardyta. Tokių aplinkybių turinys yra atskleistas teismų praktikoje. Sprendimai dėl švelnesnės nei numatyta sankcijoje administracinės nuobaudos skyrimo yra sietini tik su tam tikrais ypatingais atvejais, kompleksu išskirtinių faktinių aplinkybių, kurios gali būti vertinamos pažeidėjo naudai kaip ypatingai švelninančios jo atsakomybę. Sprendimas dėl tokių išskirtinių aplinkybių egzistavimo ir ATPK 301 str. 1 d. taikymo priimamas tik visapusiškai, išsamiai, objektyviai, kompleksiškai įvertinus visą bylos medžiagą, įvertinus visumą teisiškai reikšmingų aplinkybių: pažeidėjo atsakomybę

[20] Administracinių teismų praktika. Nr. 1. V., 2001. P. 327.

švelninančias ir sunkinančias aplinkybes, pažeidimo padarymo aplinkybes, padaryto teisės pažeidimo pobūdį, pavojingumą, administracinėn atsakomybėn traukiamą asmenį teigiamai ar neigiamai apibūdinančias aplinkybes, kitų visuomenės narių interesą, administracinių nuobaudų taikymo tikslus, teisės pažeidimo ir skiriamos už jį nuobaudos proporcingumą, adekvatumą, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje suformuluotas teisės normų taikymo ir aiškinimo taisykles. Vertinimas, ar konkrečiu atveju aplinkybės yra tiek išskirtinės, kad būtų galima taikyti švelnesnę administracinę nuobaudą, iš esmės reiškia analizę, kokią administracinę nuobaudą skirti yra protinga ir teisinga. Todėl galima daryti išvadą, kad iš esmės teismų sprendimai dėl švelnesnės administracinės nuobaudos skyrimo yra grindžiami bendruoju teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principu.

ATPK normos ir teismų praktika suformavo ir tam tikras procesines ATPK 301 str. taikymo taisykles: vienos jų administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo bendros tvarkos nekeičia (organų kompetencija, bylų nagrinėjimas bendra tvarka, sprendimo motyvavimas), kitos – daro išskirtinį (nutarimo sankcionavimas).

Dažniausiai ginčų dėl ATPK 301 str. 1 d. taikymo kyla bylose dėl pažeidimų, už kuriuos numatytos griežčiausios nuobaudos. Būtent nuobaudos individualizavimo ATPK 301 str. 1 d. aspektu klausimas didelėje administracinių teisės pažeidimų bylų dalyje yra vienintelis pagrindas, naudojamas subjektų, skundžiančių priimtą nutarimą. Apžvelgti naujausi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimai rodo jo nuoseklų suformuotos ATPK 301 str. 1 d. taikymo praktikos laikymąsi. Išvadoms dėl apygardos teismų sprendimų reikėtų didesnės apimties analizės, tačiau galima daryti išvadą, kad iš esmės remiamasi suformuota praktika.

## LITERATŪRA

1. Administracinių teismų praktika. Nr. 1. V., 2001.
2. Administracinių teismų praktika. Nr. 2. V., 2001.
3. Administracinių teismų praktika. Nr. 3. V., 2002.
4. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas (Žin., 1985, Nr. 1-1).
5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012-09-25 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30-1 straipsnio 2 dalies (2007 m. gruodžio 13 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai“ (Žin., 2012, Nr. 113-5737).
6. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (Žin., 1994, Nr. 46-851).
7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Nr. 3(13), 2007. V., 2008.

ISSN 2029–1701 (print)
ISSN 2335–2035 (online)

Mokslinių straipsnių rinkinys
VISUOMENĖS SAUGUMAS IR VIEŠOJI VARKA
PUBLIC SECURITY AND PUBLIC ORDER
2013 (9) Scientific articles

# ADMINISTRATIVE PENALTY, LESS SEVERE THAN THE ONE, SET BY THE LAW: SPECIAL FEATURES OF LEGAL REGULATION AND APPLICATION

**Ramunė Jakštienė ***
Mykolas Romeris University

**Audrius Zykevičius ****
Mykolas Romeris University

**S u m m a r y**

Implementing constitutional principle of justice, The Code Of Administrative Violations of Law of Lithuania (article $30^1$) sets that the body/officor, hearing a case of administrative offence, has the right to apply administrative penalty, that is less severe than the one, set by the law, or to apply no administrative penalty, taken into account in circumstances, set by this Code's article 30 part 2, attenuating circumstance (set by this Code's article 31 and those, that are not set by laws), and following the criteria of justice and reasonableness. The rules of applying less severe administrative penalty are set not only by the Code, but are formulated in the case-law too. Decisions to aplly administrative penalties, that are less severe than the ones, set by the law, can be based only on a special case, complex of unusual, extraordinary factual circumstances, that may inetrpreted as judging in the favour of offender, significantly mitigating his responsibility. The most important factors are special features, unusual character of such circumstances and whether administrative penalties follow the principles of justice, reasonableness and good faith. Overviewed case law of Supreme Administrative Court of Lithuania indicates that its practise applying article $30^1$ is consistent. There is a need of a wider research in order to make similar conclusions about the decisions of Lithuania's district courts, however, it may be stated, that basically they comply with the case-law.

**Keywords:** administrative violations of law, administrative penalty, case-law, mitigating circumstances, aggravating circumstances, mitigating circumstances, principles of justice, reasonableness and good faith.

**Ramunė Jakštienė *** Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto, Teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų sritis: saugumas ir žmogaus teisių apsauga.
**Ramunė Jakštienė***, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law, lecturer. Research interests: safety and protection of human rights.

**Audrius Zykevičius **** Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto, Teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų sritis: administracinė teisė, aplinkosaugos teisė, saugumas ir žmogaus teisių apsauga.
**Audrius Zykevičius****, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law, lecturer. Research interests: administrative law, environmental law, security and human rights.